

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Udostępnianie baz danych w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego

Author: Aneta Drabek

Citation style: Drabek Aneta. (2018). Udostępnianie baz danych w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego. W: M. Kycler, D. Pawelec, B. Warzachowska (red.), "Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w pięćdziesięciolecie istnienia" (S. 202-220). Katowice : Oficyna Wydawnicza Wacław Walasek

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Udostępnianie baz danych w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego

Wstęp

Podstawowym celem działań każdego uczonego jest nie tylko przeprowadzenie badań, ale także wprowadzenie ich wyników, koncepcji, rozwiązań metodycznych do międzynarodowego obiegu informacji. Sukces w działalności badawczej polega na tym, że publikowane prace są czytane i twórczo wykorzystywane przez innych naukowców, co powoduje ich faktyczne włączenie do obiegu nauki. Liczba publikacji naukowych na całym świecie wzrasta tak szybko, że nawet osoby reprezentujące bardzo wąską specjalność nie znają całej literatury, jaka ukazała się na dany temat. Rolę swoistego łącznika między uczonym a wynikami pełnią bibliograficzne bazy danych.

Wśród bibliotecznych zbiorów bazy danych już dawno wyparły drukowane bibliografie. Zalet korzystania z tych elektronicznych źródeł jest wiele. Wśród nich wymienić można najważniejsze: częsta aktualizacja danych, szybki dostęp do opisów milionów publikacji, powszechny dostęp za pomocą Internetu, łatwiejsza obsługa, możliwość zadawania złożonych zapytań wyszukiwawczych, dużo większa szybkość wyszukiwania informacji, możliwość wygenerowania zestawień tematycznych, możliwość pobrania pełnego tekstu, współpraca z menadżerami bibliografii i wiele innych. W tej chwili nikt już nie chce wertować opasłych tomów zawierających bibliografie, jeśli tylko istnieje ich elektroniczna wersja. Między innymi z tego też powodu niektóre instytucje (np. Biblioteka Narodowa) zrezygnowały z drukowania niektórych części bibliografii (np. Przewodnika Bibliograficznego, czy Bibliografii Zawartości Czasopism), ponieważ ich odpowiednik w postaci bazy danych skutecznie zastąpił swoje drukowane wersje.

Opłaty za prenumeratę baz danych stanowią obecnie bardzo poważny wydatek każdej biblioteki naukowej na równi z wydatkami na zakup książek, ale nikt już nie wyobraża sobie, że jakkolwiek uczelnia mogłaby zrezygnować z subskrypcji tego źródła informacji. Użytkownicy są przyzwyczajeni, że z części zasobów mogą korzystać w Internecie, a znajdując jakiś artykuł w sieci być

może nawet nie zdają sobie sprawy, że dostęp do niego zapewniła instytucja, wykupując prenumeratę do konkretnej bazy danych.

Celem niniejszego tekstu będzie ukazanie jak (począwszy od lat 90. XX wieku) zmieniały się sposoby dostępu do baz danych na Uniwersytecie Śląskim, a także jak wzrastało zainteresowanie użytkowników źródłami elektronicznymi.

Początki udostępniania baz na Uniwersytecie Śląskim

Przełomowy, jeśli chodzi o dostęp do baz danych na Uniwersytecie Śląskim, okazał się rok 1996, ale to nie znaczy, że nie były one znane wcześniej. Pierwszym nośnikiem baz danych była płyta CD-ROM i to dzięki niej możliwe stało się upowszechnienie bibliograficznych źródeł na całym świecie. W Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego pierwszy czytnik płyt CD został zakupiony w 1991 roku i od tego czasu bibliotekarze przeprowadzali szkolenia pracowników naukowych z obsługi baz. Wśród nich znalazły się m.in.: „Historical Abstracts”, „Social Research Methodology”, „Biological Abstracts”, „Biological and Agricultural Index” czy też „General Science Abstracts”. Były to przede wszystkim bazy otrzymywane w darze, a ponieważ nie miały swojej kontynuacji, traktowane były jako retrospektywne¹. Biblioteka jednak nie poprzestała na darowanych źródłach. W 1992 roku chemicy mogli przeszukiwać zawartość ponad 1 100 czasopism dzięki prenumeracie „Analytical Abstracts”. Następnie dokupiono jeszcze „Environmental Abstracts”. W 1995 roku zaprenumerowano „Przewodnik Bibliograficzny” z opisami za lata 1986–1994 rejestrujący bieżącą polską produkcję wydawniczą oraz „Index Translationum” (1979–1994) – światową bibliografię tłumaczeń literatury pięknej i naukowej². W 1995 roku pojawił się także po raz pierwszy na UŚ dostęp do bazy online. Amerykańskie wydawnictwo Cambridge Scientific Abstracts zaoferowało internetowy dostęp do prenumerowanego przez Bibliotekę czasopisma abstraktowego „Computer and Information Systems Abstracts”. Skutkiem nawiązania kontaktu z tym wydawnictwem było uzyskanie promocyjnego dostępu do około 30 różnych baz danych w ciągu pół roku. Były to przede wszystkim bazy z zakresu nauk przyrodniczych, a zwłaszcza biologii i ochrony środowiska np. „Toxline”, „Genetics Abstracts”, „Ecology Abstracts”, „Pollution Abstracts”. Bazy te cieszyły się zainteresowaniem, więc w 1996 roku Biblioteka wykupiła dostęp do bazy „Conference Papers Index” oraz do „Environmental RouteNet” – zestawu 11 baz z zakresu ekologii³. Lista baz w tym czasie zmieniała się bardzo dynamicznie. Niestety ustalenie pełnego wykazu baz danych,

¹ A. KASZPER: *Biblioteka w sieci* (2). „Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” 1996, nr 9 (36). <http://gazeta.us.edu.pl/node/201591> [dostęp: 23.02.2017].

² Ibidem.

³ A. KASZPER: *Sieciowy system rozpowszechniania baz danych na CD-ROM w Bibliotece Głównej Uniwersy-*

które wówczas były prenumerowane, nie jest w tej chwili możliwe. Nie odnotowują ich także ówczesne sprawozdania biblioteczne.

Pierwsze statystyki dotyczące wykorzystania baz danych są bardzo skromne. *Sprawozdanie z działalności Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych za rok 1995* podaje, że 63 razy korzystano z baz CD⁴.

„Elektroniczna biblioteka dzisiaj”

W dniach 18–20 marca 1996 roku zorganizowana została w Opolu i Katowicach międzynarodowa konferencja pn. „Elektroniczna biblioteka dzisiaj – nowoczesne serwisy i bazy danych w bibliotekach akademickich”⁵. Konferencja zapoczątkowała wprowadzenie systemu sieciowego rozpowszechniania baz danych InfoWare CD/HD brytyjskiej firmy Info Technology Supply Ltd. (ITS). Instalacja systemu została zrealizowana ze środków uzyskanych z programu TEMPUS-JEP+ będącego częścią większego programu – PHARE⁶. Projekt został przygotowany przez trzech partnerów z Polski (Uniwersytet Śląski, Akademię Ekonomiczną w Katowicach i Uniwersytet Opolski) oraz trzech zagranicznych (Université Libre de Bruxelles z Belgii, Universität Trier z Niemiec i Université François-Rabelais de Tours z Francji)⁷. Biblioteki główne polskich uczelni, zgrupowane w konsorcjum pod nazwą Górnośląskie Konsorcjum Bibliotek Naukowych, wystąpiły z projektem „Restrukturyzacja oddziałów informacji naukowej w bibliotekach uniwersyteckich”. Konsorcjum otrzymało dwuletni grant (1996–1997) służący realizacji zadań zgłoszonych w projekcie. Partnerzy podzielili się zadaniami. Biblioteka Główna Akademii Ekonomicznej w Katowicach,

tetu Śląskiego. W: *Bibliotekarze i użytkownicy bibliotek w dobie powszechnej komputeryzacji. (Wzajemne relacje, potrzeby, związki). Materiały konferencyjne. Szczecin 13–15 listopad 1996. Szczecin 1997*, s. 130.

⁴ *Sprawozdanie z działalności Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych za rok 1995*. Katowice 1996 (mps).

⁵ T. WIERCIŃSKA: *System InfoWare CD/HD w bibliotekach uczelnianych Opola i Katowic*. „Rocznik Biblioteki Głównej Uniwersytetu Opolskiego” r. 3, 1996, s. 43–44.

⁶ Program TEMPUS (Trans European Mobility Scheme of University Studies) narodził się w grudniu 1989 roku w Strasburgu na spotkaniu Rady Ministrów Wspólnoty Europejskiej. Główną część Programu TEMPUS stanowiły projekty współpracy międzyuczelnianej (Joint European Projects – JEP). TEMPUS zatwierdzony został przez tę Radę 7 maja 1990 roku jako część innego programu – PHARE czyli Pologne-Hongrie Action pour Reconversion Economique (Fundusz Pomocy w Odbudowie Gospodarki w Polsce i na Węgrzech). Pierwotnie krajami uprawnionymi do korzystania z funduszy programu TEMPUS były tylko Węgry i Polska, rychło jednak – jeszcze w 1990 roku – grono to poszerzyło się o NRD, Czechosłowację, Rumunię, Bułgarię i Jugosławię. W 1999 roku, po wielu zmianach politycznych w Europie Środkowo-Wschodniej, z funduszy TEMPUS-PHARE korzystało 13 krajów. Por. *Raport z realizacji programu TEMPUS-PHARE w Polsce*. 2004. http://tempus.org.pl/tempus.org.pl/sites/tempus.org.pl/files/Raport_Tempus.doc [dostęp: 23.02.2017].

⁷ M. WAGA, A. KOZIARA: *System upowszechniania baz*. „Forum Akademickie” 1996, nr 7–8, s. 81.

kontraktor projektu, odpowiadała za zarządzanie grantem od strony finansowej. Biblioteka UŚ w Katowicach, koordynator grantu, nadzorowała system komputerowy. Biblioteka Uniwersytetu Opolskiego była koordynatorem regionalnego systemu w swoim środowisku.

W czasie trwania programu odbywały się liczne szkolenia bibliotekarzy obsługujących system. Obejmowały one zajęcia w kraju, a także doskonalenie zawodowe w ramach wymiany zagranicznej. Partnerskie biblioteki w Europie Zachodniej odwiedziło 21 pracowników bibliotek wchodzących w skład konsorcjum⁸. W 1996 roku utworzono w Bibliotece Głównej UŚ Pracownię Szkolenia Komputerowego, w której tylko w 1996 roku przeszkolono 632 osoby (73 grupy). Szkolenia prowadzone były przez specjalistów z Info Technology Supply, Politechniki Wrocławskiej, a później przez bibliotekarzy Oddziału Informacji Naukowej UŚ⁹. W następnych latach w Pracowni organizowano szkolenia z zakresu korzystania z baz danych i wyszukiwania informacji w Internecie przede wszystkim dla pracowników i studentów Uniwersytetu Śląskiego.

InfoWare CD/HD

Oprogramowanie systemu InfoWare CD/HD działało na bazie serwera Windows NT i umożliwiało lokowanie na twardych dyskach danych z baz CD-ROM-owych oraz baz własnych biblioteki (np. katalog) bez względu na rodzaj oprogramowania obsługującego daną bazę. Pozwalało także na jednoczesne korzystanie z baz przez wielu użytkowników podłączonych w dowolnym miejscu do lokalnej sieci komputerowej. Uruchomienie bazy danych oraz same przeszukiwania odbywały się na serwerze, nie zaś w zasobach indywidualnego komputera. Użytkownik otrzymywał kolejne ekrany, które ukazywały rezultaty jego wyszukiwań. Jednocześnie istniała możliwość zapisania wyników wykonanych prac na dysku serwera Telnet i pobrania ich przy pomocy usługi transferu plików – FTP¹⁰.

Uruchomienie systemu InfoWare CD/HD okazało się przełomowym momentem w historii udostępniania zbiorów. Przede wszystkim sprawiło, że bazy danych stały się powszechnie dostępne. Znaczna część prenumerowanych baz zapisywana była na płytach CD-ROM, więc skorzystanie z nich wymagało specjalnej wizyty w bibliotece czy ośrodku informacji naukowej. Biorąc

⁸ W. DZIADKIEWICZ: *TEMPUS – znaczenie i korzyści w modernizacji informacji naukowej*. „Rocznik Biblioteki Głównej Uniwersytetu Opolskiego” r. 4, 1997, s. 45–46; J.M. DYRDA: *Kilka uwag na temat przygotowania i realizacji współpracy w ramach TEMPUS-PHARE Compact Measures Grant*. W: *Elektroniczna biblioteka dzisiaj. Efektywne wykorzystanie baz CD-ROM w sieciach komputerowych. Materiały II Konferencji Górnośląskiego Konsorcjum Bibliotek Naukowych*. Katowice–Opole 21–23 kwietnia 1999. Red. B. ZAJĄCZKOWSKA. Katowice 2000, s. 113–117.

⁹ *Sprawozdanie z działalności Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych za rok 1996*. Katowice 1997 (mps).

¹⁰ M. WAGA, A. KOZIARA: *System upowszechniania baz...*, s. 82.

pod uwagę, że Uniwersytet Śląski miał wówczas swoje siedziby w sześciu miastach (Katowice, Sosnowiec, Chorzów, Rybnik, Cieszyn i Jastrzębie Zdrój), przygotowanie kwerendy na podstawie bazy danych wymagało od użytkownika sporo czasu, ponieważ wiązało się z wizytami w bibliotece, która daną bazę prenumerowała. Sam nośnik ulegał zniszczeniu; częste wkładanie i wyjmowanie go z napędu powodowało, że zwiększało się ryzyko uszkodzenia i bezpowrotnej utraty zapisanych na nim danych. Na każdym stanowisku, na którym miała być udostępniona dana baza, trzeba było osobno instalować konieczne do jej wykorzystania oprogramowanie. InfoWare sprawił, że bazy można było uruchomić na każdym komputerze we wszystkich jednostkach Uniwersytetu Śląskiego. Były one dostępne przez cały czas, a nie tylko w godzinach otwarcia biblioteki.

Także Oddział Informacji Naukowej Biblioteki Głównej pracujący do tej pory na podstawie drukowanych bibliografii i informatorów nagle zyskał potężne i zawsze dostępne źródło informacyjne. Od tej pory bazy danych stały się źródłem wykorzystywanym na równi z tymi tradycyjnymi. Widać to było także w zmianach i reorganizacji Czytelni Oddziału Informacji Naukowej skąd część zbiorów przekazano do magazynu, aby przygotować miejsce dla pięciu stanowisk komputerowych. Pozostałe stanowiska ustawione były w Czytelni Matematyczno-Chemicznej (trzy komputery) i po jednym w Czytelni Ogólnej i Czytelni Zbiorów Specjalnych. Warto wspomnieć o pracownikach Oddziału kierowanego przez Aleksandrę Kaszper. Wśród nich znalazły się Małgorzata Waga, Małgorzata Cebula, Anna Kowolik i Eleonora Pozor. Panie nie tylko same musiały nauczyć się pracować z nowym systemem, ale szkolić pozostałych pracowników, studentów i bibliotekarzy sieci bibliotecznej, przygotowywać publikacje, rozsyłać materiały, ulotki oraz na co dzień wspomagać wszystkich użytkowników, którzy przychodzili skorzystać z baz. Dzięki projektowi wiele osób mogło skorzystać z wyjazdów do bibliotek europejskich, aby nabrać nowych doświadczeń, ale też i przekonać się, że dzięki systemowi InfoWare CD/HD Biblioteka Główna stała się nowoczesną placówką nie ustępującą w niczym innym bibliotekom naukowym¹¹. W kwietniu 1998 roku uruchomiona została strona WWW Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego przygotowana przez Arkadiusza Pulikowskiego, Aleksandrę Kaszper i piszącą te słowa, która dołączyła do zespołu Oddziału Informacji Naukowej w listopadzie 1996 roku. O randze jaką miały wówczas opisywane źródła niech świadczy fakt, że jedną z pozycji ośmioelementowego menu na stronie głównej WWW były właśnie bazy danych. I była to najbardziej rozbudowana sekcja. Zanim powstała strona domowa WWW Biblioteki, informacje o niej oraz o prenumerowanych źródłach elektronicznych, umieszczane były na jednej z podstron Uniwersytetu Śląskiego¹².

¹¹ W tym czasie w Polsce oprócz Górnośląskiego Konsorcjum Bibliotek Naukowych podobne rozwiązania stosowała tylko Biblioteka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

¹² A. DRABEK: *Jak Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego stała się częścią globalnej sieci, czyli o stronie WWW*. W:

Oprócz Oddziału Informacji Naukowej olbrzymią pracę wykonał zespół Pracowni Obsługi Informatycznej Bibliotek kierowany przez Andrzeja Koziarę. Informatycy uruchomili serwer InfoWare CD/HD oraz Telnet, zbudowali sieć w Pracowni Komputerowej, zainstalowali oprogramowanie klienckie na poszczególnych wydziałach UŚ oraz w Akademii Ekonomicznej i Uniwersytecie Opolskim¹³, ale przede wszystkim na co dzień dbali o jego sprawne funkcjonowanie.

Ilustr. 1. Czytelnia Oddziału Informacji Naukowej, ul. Bankowa 14, pok. 410. Fot. Piotr Szkutnik

Pierwsze prenumerowane bazy

Dzięki wysiłkom zespołu biblioteki pod koniec 1996 roku za pomocą systemu InfoWare CD/HD udostępnianych było 41 baz danych¹⁴. Wśród nich znalazły się najczęściej wykorzystywane: „Przewodnik Bibliograficzny”¹⁵, „Science Citation Index”, „Social Sciences Citation Index”, „GeoRef”, „PsycLit”, „MLA International Bibliography”, „Library and Information Science Abstracts”, „Journal Citation Reports”, „Historical Abstracts”, „Internationale Bibliographie der geistes- und sozialwissenschaftlichen Zeitschriftenliteratur”, ale także słowniki, encyklopedie, informato-

Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008, s. 81–90.

¹³ *Sprawozdanie z działalności Biblioteki za rok 1996.* Katowice 1997 (mps).

¹⁴ Wykaz baz danych znajduje się w Aneksie.

¹⁵ „Przewodnik Bibliograficzny” zwany był przez czytelników „czarną bazą” ze względu na swój „DOS-owy” interfejs (białe litery na czarnym tle).

ry, atlas¹⁶. Wszystkie odwiedzające Bibliotekę dzieci koniecznie musiały zobaczyć „Encyclopedia of Nature” oraz „Encyclopedia of Science” – niezwykle atrakcyjne wizualnie wydawnictwa multimedialne. Również statystyki zaczęły odzwierciedlać rosnące zainteresowanie bazami danych. W samym Oddziale Informacji Naukowej z dostępu do komputerowych źródeł informacji korzystało w 1996 roku 1 200 osób, a w roku 1997 już 1 880. Zarejestrowana na serwerze systemu InfoWare liczba logowań do baz danych wyniosła w 1997 roku 17 347, z czego w Bibliotece Głównej – 11 862¹⁷. Liczby te w kolejnych latach systematycznie wzrastały.

Warto dodać, że zakup pierwszych baz wiązał się nie tylko z ich udostępnianiem. Ponieważ było to nowe narzędzie, wszyscy musieli nauczyć obchodzić się z nowym nośnikiem i nowym medium. Należało zastanowić się kto będzie decydował o zakupie baz i na podstawie jakich argumentów podejmowane zostaną decyzje o wyborze konkretnych tytułów. Trzeba też było ustalić jak szkolić bibliotekarzy, którzy musieli być przygotowani do poznania zawartości bazy, podstawowych komend, przyjazności dla użytkownika itp. Dodatkowo trzeba było ustalić sposoby zakupu i ewidencji tego nietypowego materiału bibliotecznego¹⁸, a także kwestie dotyczące rozpoznawania warunków transakcji, negocjowania umów licencyjnych, częstotliwości aktualizacji czy nawet wymagań sprzętowych. Ważna była także kwestia treści, formy oraz harmonogramu szkoleń¹⁹.

IRIS CDWare

Formalne zakończenie i podsumowanie dwuletniej realizacji programu TEMPUS miało miejsce w Opolu 22 maja 1997 roku. Podsumowanie projektu stanowiła konferencja pn. „Informacja naukowa w regionie”, w której wzięli udział przedstawiciele krajowi i zagraniczni wszystkich instytucji zaangażowanych w projekcie. Po jego zakończeniu Konsorcjum podjęło decyzję o przygotowaniu kolejnej aplikacji. Lista instytucji została powiększona i wzięły w nim udział: Akademia Ekonomiczna w Katowicach (kontraktor), Uniwersytet Śląski (koordynator) oraz instytucje uczestniczące: Uniwersytet Opolski, Politechnika Opolska, Instytut Śląski w Opolu, Śląska Akademia

¹⁶ *Sprawozdanie z działalności Biblioteki... za rok 1996...*

¹⁷ A. KASZPER: *Sieciowe rozpowszechnianie baz danych na CD-ROM – doświadczenia dwóch lat działania systemu*. W: *Świat biblioteki elektronicznej w klasycznej bibliotece naukowej. Możliwości rozwoju, uwarunkowania i ograniczenia. Materiały konferencyjne*. Poznań 19–20 marca 1998. Poznań 1998, s. 217.

¹⁸ O skali problemu może świadczyć anegdota przytoczona przez Dariusza Kuźmińskiego. Wspominał on, że w latach 70. Główna Biblioteka Lekarska każdą usługę online rejestrowała w rachunkach pośredniczącej w zakupie usług firmy Ars Polona analogicznie jak faktury za książki. Każdy wydruk będący zapisem transmisji był inwentaryzowany, mikrofiszowany i tradycyjnie magazynowany. Zob. D. KUŹMIŃSKI: *Licencje na sieciowe upowszechnianie baz CD-ROM. Istota i reguły*. W: *Elektroniczna biblioteka dzisiaj...*, s. 153.

¹⁹ W. DZIADKIEWICZ: *Jak bazy CD-ROM zmieniły oblicze biblioteki*. W: *Elektroniczna biblioteka dzisiaj...*, s. 59.

Medyczna, Główny Instytut Górnictwa, Henley Management College (Wielka Brytania), Carlos III University of Madrid (Hiszpania), Info Technology Supply Ltd. (Wielka Brytania), University of Hertfordshire (Wielka Brytania). Nowy projekt został nazwany „Sieć CD-ROM w Konsorcjum Bibliotek Górnego Śląska jako drogowskaz dla całego regionu” i jego celem było upowszechnienie wyników osiągniętych przez trzy uniwersyteckie ośrodki informacji naukowej podczas trwania pierwszego projektu²⁰.

W dniach 21–23 kwietnia 1999 roku odbyła się II Konferencja Górnośląskiego Konsorcjum Bibliotek Naukowych pn. „Biblioteka elektroniczna dzisiaj. Efektywne wykorzystanie baz CD-ROM w sieciach komputerowych” podsumowująca pierwszy projekt i jednocześnie zapowiadająca uruchomienie kolejnego projektu, który był kontynuacją grantu z lat 1996–1997. Referujący zwracali uwagę przede wszystkim na wszechstronne możliwości baz danych dla nauki i edukacji.

W pierwszej połowie 1999 roku zainstalowane zostało nowe oprogramowanie. Następca InfoWare’a został system nazwany IRIS CDWare (InfoWare Remote Information Server). Główną cechą charakteryzującą oprogramowanie systemów tej generacji była możliwość logowania do serwera przeglądarki internetowej (Internet Explorer lub Netscape Sylaba Komunikator)²¹. Wprowadzenie nowego systemu zostało poprzedzone cyklem szkoleń dla bibliotekarzy, pracowników i studentów.

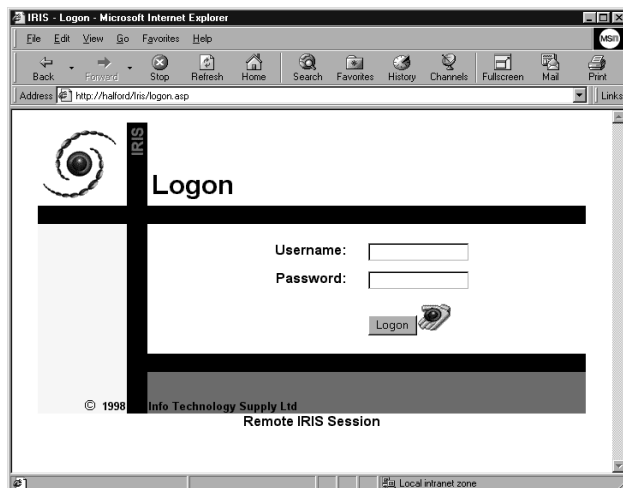
W porównaniu do poprzedniej wersji InfoWare’a nowe oprogramowanie było bardziej przyjazne zarówno dla administratora, jak i użytkownika. Radomir Dabanović i Andrzej Koziara w swoim referacie przedstawionym na konferencji w 1999 roku wskazywali na najważniejsze cechy nowego systemu:

- „integracja systemów informacyjnych charakterystycznych dla baz dostarczanych na nośnikach CD-ROM / DVD-ROM z technologiami stosowanymi w sieciach Internet / Intranet;
- logowanie do systemu z uniwersalnego interfejsu przeglądarek internetowych
- duże oszczędności w czasie i koszcie administracji;
- prosta integracja lokalnego Internetu z serwerami WWW i systemami bibliotecznymi;
- możliwość obsługi informacyjnej konsorcjów ograniczających koszty zakupu licencji”²².

²⁰ B. ZAJĄCZKOWSKA: *Doświadczenia kontraktora projektu systemu sieciowego rozpowszechniania baz CD-ROM w Konsorcjum Bibliotek Górnośląskich*. W: *Elektroniczna biblioteka dzisiaj...*, s. 120.

²¹ A. KOZIARA: *Efektywne wykorzystanie potencjału baz danych rozpowszechnianych na nośnikach optycznych*. W: *Elektroniczna biblioteka dzisiaj...*, s. 33.

²² R. DABANOVIC, A. KOZIARA: *InfoWare remote information server-system czwartej generacji do sieciowego rozpowszechniania baz danych. Czy rewolucja na miarę trzeciego tysiąclecia?* W: *Elektroniczna biblioteka dzisiaj...*, s. 187.

Ilustr. 2. Ekran logowania do systemu IRIS

Źródło: R. DABANOVIC, A. KOZIARA: *InfoWare remote information server-system czwartej generacji do sieciowego rozpowszechniania baz danych. Czy rewolucja na miarę trzeciego tysiąclecia?* W: *Elektroniczna biblioteka dzisiaj...*, s. 197.

Bazy dostępne online

Po roku 2000 coraz częściej zaczęły się pojawiać bazy online powoli wypierając te na płytach CD-ROM. Wśród korzyści można wymienić dużo częstszą aktualizację danych, łatwiejszy dostęp (bez konieczności logowania poprzez IRIS), a także brak konieczności instalacji odpowiedniego oprogramowania. Nie trzeba było też przejmować się problemem zaginionej czy uszkodzonej w trakcie transportu płyty, kwestią jej reklamacji i czekania na nową. Poza tym zaczęły się ukazywać pierwsze bazy z dostępem pełnotekstowym i w tym przypadku ograniczona pojemność płyt uniemożliwiała umieszczanie na nich pełnej zawartości czasopism.

W lutym 2000 UŚ wykupił prenumeratę czterech baz pełnotekstowych wydawanych przez firmę EBSCO. W tym samym roku uruchomiony został dostęp do czasopism wydawnictwa Elsevier na platformie ScienceDirect. Dodatkowo Biblioteka prenumerowała jeszcze 14 innych baz bibliograficznych. Użytkownicy Uniwersytetu Śląskiego mieli także dostęp online do czasopism takich wydawców jak: American Institute of Physics i American Physical Society, Springer, Institute of Physics, Oxford University Press, Cambridge University Press, American Mathematical Society, Wiley, The Royal Society of Chemistry i in. Szybko okazało się, że bazy pełnotekstowe dostępne online to jest to, na co wszyscy czekali. *Sprawozdanie z działalności Biblioteki Uniwersytetu*

Śląskiego za rok 2001 wskazywało, że nastąpił znaczny wzrost zainteresowania tego typu źródłami²³. W 2002 roku odnotowano sześciokrotny wzrost liczby logowań na platformę EBSCOhost w stosunku do roku poprzedniego. W kolejnych latach zauważyć można coraz mniejsze zainteresowanie bazami udostępnianymi w systemie IRIS na rzecz baz online (zwłaszcza tych oferujących pełne teksty).

Onelog

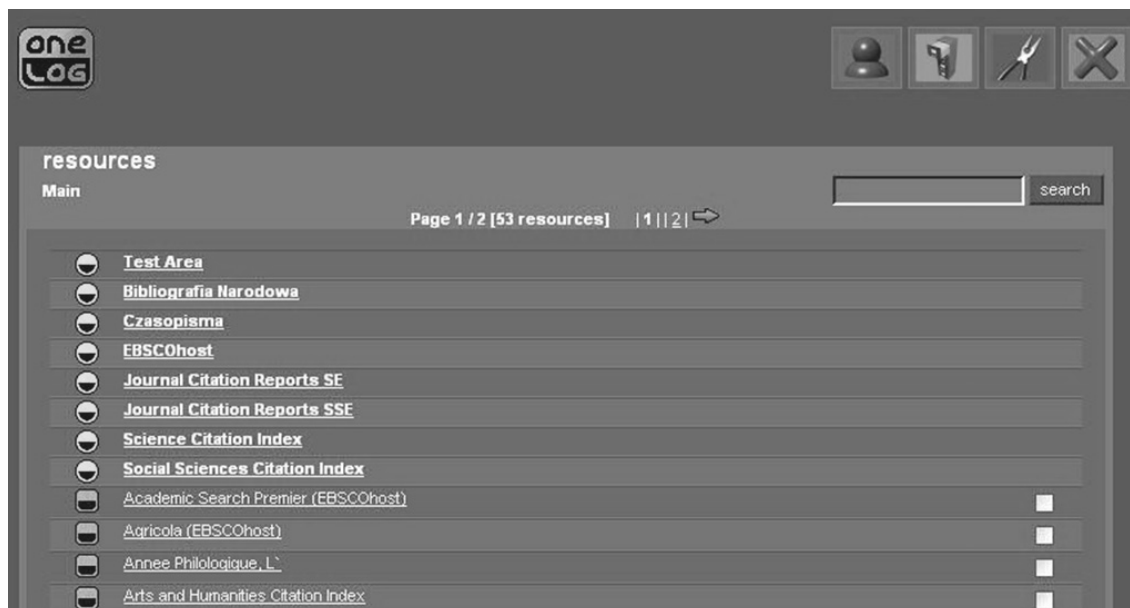
W latach 2003–2005 twórcy baz danych coraz częściej odchodzili od wydawania swoich źródeł na płytach CD/DVD na rzecz dostępu bezpośredniego. Ponieważ komputery osobiste stały się powszechne, dostęp do Internetu coraz tańszy, a transfer danych coraz szybszy, pojawiła się potrzeba umożliwienia pracy z bazami danych nie tylko w budynkach uniwersyteckich, ale także w domu, na stażach naukowych, na konferencjach, czy innych miejscach pracy naukowców. Możliwość użytkowania źródeł elektronicznych z komputerów znajdujących się poza autoryzowaną strefą numerów IP został nazwany „zdalnym dostępem”. W polskich bibliotekach używane były też nazwy: „autoryzowany dostęp spoza sieci uczelnianej” lub „dostęp z domowego komputera”²⁴. Odpowiedzią na te potrzeby stał się system Onelog, który Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego zakupiła w 2005 roku.

System Onelog pozwalał na korzystanie w prosty sposób z zasobów uczelni wszędzie tam, gdzie był komputer podłączony do Internetu. I była to niewątpliwie najważniejsza zaleta Oneloga, która zachęcała do spróbowania nawet tych, którzy do tej pory nie korzystali z elektronicznych źródeł informacji. Użytkownik tego systemu dostawał osobisty identyfikator i hasło, które – zgodnie z nazwą – wystarczyło jednokrotnie wpisać, aby uzyskać dostęp do większości prenumerowanych baz danych. W dodatku poprzez system Onelog można było podpiąć bazy działające pod odpowiednim zakresem numerów IP, autoryzowane na hasło, czy też wciąż jeszcze prenumerowane na płytach CD-ROM. Do tej pory praktycznie nie był możliwy dostęp do licencjonowanych baz danych poza uczelnią²⁵. Nieliczni producenci baz (np. EBSCO) wprowadzali indywidualne konta dla użytkowników, ale umożliwiały one dostęp tylko do tworzonych przez siebie zasobów. Z punktu widzenia dużej uczelni, jaką jest Uniwersytet Śląski, zakładanie kont w każdej bazie wszystkim pracownikom i studentom, a także późniejsze nimi zarządzanie było nieefektywne.

²³ *Sprawozdanie z działalności Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego za rok 2001*. Katowice 2002 (mps).

²⁴ K. NABIAŁCZYK: *Organizacja zdalnego dostępu do licencjonowanych elektronicznych zasobów informacji w bibliotekach polskich uczelni wyższych*. „Przegląd Biblioteczny” 2007, z. 2, s. 226.

²⁵ A. DRABEK, A. KOZIARA: *System sieciowej kontroli dostępu do źródeł informacyjnych OneLog – z doświadczeń administratora i użytkownika systemu*. 2005 (niepublikowane).

Ilustr. 3. Zrzut ekranu z menu Oneloga

Źródło: A. DRABEK, A. KOZIARA: System sieciowej kontroli dostępu do źródeł informacyjnych OneLog..., s. 5.

System Onelog nie tylko ułatwił pracę pracownikom naukowym i studentom, ale także bibliotekarzom, którym zależy na jak najszerszym upowszechnieniu wszystkich posiadanych źródeł także wtedy, gdy biblioteka jest już zamknięta. W ten sposób staje się ona otwarta i gotowa do współpracy z każdym, kto tego potrzebuje.

Onelog wykorzystywał bardzo prosty interfejs, który składał się przede wszystkim z wykazu prenumerowanych baz danych i innych źródeł. Administratorem Oneloga był bibliotekarz z Oddziału Informacji Naukowej, do którego zadań należało:

- przygotowanie wykazu źródeł,
- zakładanie kont czytelnikom,
- pomoc w instalowaniu niezbędnego oprogramowania,
- komunikacja z użytkownikami,
- przygotowywanie statystyk.

Administrator systemowy z Oddziału Obsługi Informatycznej Bibliotek zajmował się zarządzaniem licencjami i skryptami realizowanymi w łączności z głównym serwerem nadzorującym wszystkie serwery Onelog oraz zarządzaniem i monitorowaniem funkcjonalności systemowych.

Korzystanie z Oneloga było stosunkowo proste. Wymagało założenia w bibliotece konta (początkowo dostęp mieli tylko pracownicy naukowcy i doktoranci, później do grupy uprawnionych włączeni zostali wszyscy studenci Uniwersytetu Śląskiego), zainstalowania odpowiedniego oprogramowania oraz skonfigurowania przeglądarki.

W pierwszych latach system działał dobrze i większość korzystających nie miała problemów z uruchomieniem samego Oneloga oraz baz danych. Niestety po kilku latach lista problemów zaczęła rosnąć, a współpraca z producentem Oneloga, firmą ITS, zaczęła się układać coraz gorzej. Wśród najważniejszych problemów można wymienić:

- kłopoty z podłączeniem baz (każda baza musiała mieć tzw. predefiniowany skrypt przygotowywany przez producenta, co było problematyczne, zwłaszcza gdy twórca bazy zmieniał sposób uwierzytelniania);
- kłopoty techniczne użytkowników, którzy często (pomimo korzystania z przygotowanych szczegółowych instrukcji) nie byli w stanie poradzić sobie z prawidłową instalacją;
- brak dostępu do źródeł pomimo prawidłowej instalacji;
- brak możliwości zmiany hasła przez użytkownika.

Te wszystkie problemy powodowały frustrację bibliotekarzy, konieczność odpowiadania na setki e-maili i telefonów od zdenerwowanych pracowników i studentów.

W związku z tymi kłopotami w 2013 roku podjęto decyzję o zakupie nowej wersji oprogramowania Onelog.

Ilustr. 4. Logo nowej wersji Oneloga

Źródło: ITS Onelog: *administration guide*. Ver. 8.4.5. [London]: Info Technology Supply 2001–2012.

Niestety nadzieje na poprawę okazały się płonne. Instalacja nowszej wersji programu nie rozwiązała praktycznie żadnych problemów. Nie było możliwe przeniesienie bazy czytelników, więc ponad dwa tysiące kont trzeba było zakładać ponownie. Ponadto okazało się, że Onelog działa tyl-

ko w systemie operacyjnym Windows. Nie było także możliwe skorzystanie z baz na żadnym urządzeniu mobilnym. Po aktualizacji Windowsa do wersji 8.1 Onelog przestał działać, a producent nie dostarczył żadnej aktualizacji, która rozwiązałaby ten problem. Wówczas zdecydowano o zmianie programu do zarządzania dostępem do baz danych i zakończeniu współpracy z firmą ITS.

HAN – Hidden Automatic Navigator

W połowie 2014 roku przeprowadzono rekonesans dotyczący sposobów zdalnego dostępu do baz danych na innych polskich uczelniach. Najpopularniejszym programem okazał się HAN – Hidden Automatic Navigator, którego producentem jest firma H+H Software GmbH. Od czasów pierwszej polskiej instalacji systemu HAN na Politechnice Wrocławskiej w 2004 roku²⁶ jego popularność wzrasta i obecnie (luty 2017) używa go już ponad 20 polskich uczelni wyższych²⁷. Z Oneloga, poza Uniwersytetem Śląskim i Politechniką Wrocławską (krótko), nie korzystał w Polsce nikt. Po rozmowie z bibliotekarzami z innych bibliotek, w których użytkowany był ten program, okazało się, że wszyscy są zadowoleni z HAN-a i uważają go za bardzo prosty i przyjazny. W związku z tym nawiązany został kontakt z przedstawicielem firmy Zbigniewem A. Szarejką, aby uzyskać więcej szczegółów.

Okazało się, że HAN ma wszystkie te funkcjonalności, których oczekiwali użytkownicy i bibliotekarze:

- łatwo można przygotować listę prenumerowanych źródeł,
- użytkownicy mają dostęp do baz na każdym urządzeniu i w każdej przeglądarce,
- użytkownicy niczego nie instalują i nie konfiguruje przeglądarek,
- nie ma konieczności zakładania osobnych kont; HAN łączy się z bazą biblioteczną, więc konto czytelnika o odpowiednim statusie automatycznie pozwala na dostęp do baz;
- HAN oferuje bardzo szczegółowe statystyki wykorzystania baz danych
- w łatwy sposób można wprowadzić kontrolę licencji.

Firma H+H Software GmbH okazała się bardzo chętna do współpracy i pomocy, co przesądziło o wyborze tego oprogramowania. Pod koniec 2014 roku HAN został zainstalowany na bibliotecznym serwerze i od 1 stycznia 2015 roku czytelnicy mogą dzięki niemu korzystać z baz danych i prenumerowanych źródeł.

²⁶ K. DOLIŃSKI, K. MOSKWA, B. URBAŃCZYK: *Zdalny dostęp do elektronicznych źródeł informacji w środowisku akademickim*. W: *Komputerowe wspomaganie badań naukowych: XIII Krajowa Konferencja KOWBAN, 2006. Polanica Zdrój (Poland) 25–27 października 2006*, s. [4]. <http://eprints.rclis.org/13762/> [dostęp: 25.02.2017].

²⁷ Informacja opracowana na podstawie stron WWW polskich bibliotek.

Ilustr. 5. Logo HAN-a

Źródło: <http://www.hh-han.com>.

Samo oprogramowanie HAN-a umożliwia skorzystanie z wszystkich baz dostępnych bezpośrednio przez WWW, natomiast w sytuacji, gdy baza wymaga osobnego oprogramowania (np. w przypadku baz umieszczanych na płytach CD-ROM, ale nie tylko) konieczna była instalacja dodatkowej aplikacji – NETMAN. Ponieważ Uniwersytet Śląski prenumeruje takie źródła, NETMAN okazał się niezbędny dając możliwość chociażby uruchomienia bazy Legalis. Niezależnie od tego jaką bazę wybierze użytkownik, logowania do HAN-a i NETMAN-a przebiegają w ten sam sposób.

Po dwóch latach opinie o tym systemie są bardzo dobre. Użytkownicy są zadowoleni, bo bez większych przeszkód korzystają z baz na wszystkich urządzeniach. Bibliotekarze mogą bardziej efektywnie zarządzać systemem nie tracąc czasu na próby bezskutecznej pomocy, jak to miało miejsce z poprzednim oprogramowaniem. Statystyki odnotowują coraz więcej osób logujących się do baz danych za pomocą HAN-a. W 2015 roku użytkownicy wykonali 118 tys. sesji wyszukiwawczych korzystając z tego programu i przepracowali ponad 67 tys. godzin. W 2016 roku sesji było już 130 tys., co dało w sumie 84 tys. godzin pracy.

Obecnie (2017 rok) Uniwersytet Śląski prenumeruje ponad 70 źródeł elektronicznych²⁸. Są to zarówno bazy bibliograficzne (np. Web of Science, Scopus, czy MLA International Bibliography), bazy pełnotekstowe (np. Academic Search Complete, CEEOL – Central and Eastern European Online Library, ScienceDirect, SpringerLink, Westlaw, Legalis, Lex Omega i in.), katalogi czasopism (ISSN, Ulrichsweb Global Serials Directory), archiwa gazet i czasopism („Gazeta Prawna”,

²⁸ Pełny wykaz baz prenumerowanych w 2017 roku znajduje się w Aneksie.

„Gazeta Wyborcza”, „Rzeczpospolita”, „Nature”, „Science”) i wiele innych. Niektóre z baz prenumerowane są bezpośrednio przez Uniwersytet Śląski, inne dostępne na podstawie tzw. krajowej licencji za pośrednictwem Wirtualnej Biblioteki Nauki²⁹. Pracownicy i studenci Uniwersytetu Śląskiego (w ramach zakupionych baz) mogą korzystać z ponad 15 tys. czasopism elektronicznych.

Coraz większa liczba źródeł elektronicznych przekłada się na coraz częstsze wykorzystanie. Użytkownicy przede wszystkim preferują bazy pełnotekstowe, które umożliwiają natychmiastowy dostęp do poszukiwanych materiałów. W niektórych dziedzinach bazy danych są podstawowym (a czasem nawet jedynym) źródłem tekstów i informacji. Niestety wzrost ten trudno zilustrować danymi statystycznymi, na co wpływ mają różne przyczyny. Na przestrzeni ponad 20 lat różne były sposoby przygotowywania statystyk. Najpierw w zeszycie odwiedzin Czytelni Oddziału Informacji Naukowej odnotowywano, że czytelnik skorzystał z bazy danych (bez wskazania o jaką bazę chodzi), później dane uzyskiwano z obsługującego system rozpowszechniania baz danych. Obecnie większość statystyk jest pobierana z wykorzystywanych systemów (np. z HAN-a) lub bezpośrednio z baz. Jednakże i w tym ostatnim przypadku nie wszyscy twórcy baz stosują ten sam standard (np. w niektórych bazach podawana jest liczba użytkowników, w innych liczba wykonanych sesji wyszukiwawczych, a jeszcze w innych – liczba pobranych pełnych tekstów). Stąd też porównywanie tak uzyskanych liczb na przestrzeni wielu lat jest niemożliwe.

Podsumowanie

W 2016 roku minęło 20 lat od konferencji, która symbolicznie wyznacza początek w masowym korzystaniu z baz danych na Uniwersytecie Śląskim. Biblioteka UŚ przeszła wszystkie etapy, od baz na CD-ROM udostępnianych na pojedynczym stanowisku w czytelni, poprzez systemy (InfoWare i IRIS), dzięki którym bazy upowszechnione zostały na całej uczelni, aż do baz dostępnych wyłącznie online i programów, które umożliwiają korzystanie na komputerze, tablecie, czy smartfonie wszędzie tam, gdzie urządzenia te logują się do sieci. Wszyscy tak szybko przyzwyczaili się do nieograniczonego dostępu, że właściwie nikt nie umie sobie wyobrazić, że mogłoby być inaczej. Bazy danych to miliony logowań, setki tysięcy pobranych pełnych tekstów i dziesiątki tysięcy przepracowanych godzin. Biblioteka naprawdę stała się otwarta.

Podziękowania

Dziękuję Andrzejowi Koziarze za wszelkie uwagi dotyczące niniejszego tekstu.

²⁹ *Czasopisma i książki w licencjach krajowych (Wirtualna Biblioteka Nauki)*. <https://wbn.icm.edu.pl/> [dostęp: 18.11.2017].

Bibliografia

- Czasopisma i książki w licencjach krajowych (Wirtualna Biblioteka Nauki)*. <https://wbn.icm.edu.pl/> [dostęp: 18.11.2017].
- DABANOVIC R., KOZIARA A.: *InfoWare remote information server-system czwartej generacji do sieciowego rozpowszechniania baz danych: czy rewolucja na miarę trzeciego tysiąclecia?* W: *Elektroniczna biblioteka dzisiaj. Efektywne wykorzystanie baz CD-ROM w sieciach komputerowych. Materiały II Konferencji Górnośląskiego Konsorcjum Bibliotek Naukowych*. Katowice–Opole 21–23 kwietnia 1999. Red. B. ZAJĄCZKOWSKA. Katowice 2000, s. 185–200.
- DOLIŃSKI K., MOSKWA K., URBAŃCZYK B.: *Zdalny dostęp do elektronicznych źródeł informacji w środowisku akademickim*. W: *Komputerowe wspomaganie badań naukowych: XIII Krajowa Konferencja KOWBAN, 2006. Polanica Zdrój (Poland) 25–27 października 2006*. <http://eprints.rclis.org/13762/> [dostęp: 25.02.2017].
- DRABEK A., KOZIARA A.: *System sieciowej kontroli dostępu do źródeł informacyjnych OneLog – z doświadczeń administratora i użytkownika systemu*. 2005 (niepublikowane).
- DRABEK A.: *Jak Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego stała się częścią globalnej sieci, czyli o stronie WWW*. W: *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008, s. 81–90.
- DYRDA J.M.: *Kilka uwag na temat przygotowania i realizacji współpracy w ramach TEMPUS-PHARE Compact Measures Grant*. W: *Elektroniczna biblioteka dzisiaj. Efektywne wykorzystanie baz CD-ROM w sieciach komputerowych. Materiały II Konferencji Górnośląskiego Konsorcjum Bibliotek Naukowych*. Katowice–Opole 21–23 kwietnia 1999. Red. B. ZAJĄCZKOWSKA. Katowice 2000, s. 113–117.
- DZIADKIEWICZ W.: *Jak bazy CD-ROM zmieniły oblicze biblioteki*. W: *Elektroniczna biblioteka dzisiaj. Efektywne wykorzystanie baz CD-ROM w sieciach komputerowych. Materiały II Konferencji Górnośląskiego Konsorcjum Bibliotek Naukowych*. Katowice–Opole 21–23 kwietnia 1999. Red. B. ZAJĄCZKOWSKA. Katowice 2000, s. 57–62.
- DZIADKIEWICZ W.: *TEMPUS – znaczenie i korzyści w modernizacji informacji naukowej*. „Rocznik Biblioteki Głównej Uniwersytetu Opolskiego” r. 4, 1997, s. 45–46.
- ITS Onelog: Administration Guide*. Ver. 8.4.5. [London]: Info Technology Supply, 2001–2012.
- KASZPER A.: *Biblioteka w sieci (2)*. „Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach” 1996, nr 9 (36). <http://gazeta.us.edu.pl/node/201591> [dostęp: 23.02.2017].
- KASZPER A.: *Sieciowe rozpowszechnianie baz danych na CD-ROM – doświadczenia dwóch lat działania systemu*. W: *Świat biblioteki elektronicznej w klasycznej bibliotece naukowej. Możliwości rozwoju, uwarunkowania i ograniczenia. Materiały konferencyjne*. Poznań 19–20 marca 1998. Poznań 1998, s. 216–220.
- KASZPER A.: *Sieciowy system rozpowszechniania baz danych na CD-ROM w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Śląskiego*. W: *Bibliotekarze i użytkownicy bibliotek w dobie powszechnej komputeryzacji. (Wzajemne relacje, potrzeby, związki)*. Materiały konferencyjne. Szczecin 13–15 listopad 1996. Szczecin 1997, s. 129–136.

- KOZIARA A.: *Efektywne wykorzystanie potencjału baz danych rozpowszechnianych na nośnikach optycznych*. W: *Elektroniczna biblioteka dzisiaj. Efektywne wykorzystanie baz CD-ROM w sieciach komputerowych. Materiały II Konferencji Górnośląskiego Konsorcjum Bibliotek Naukowych. Katowice–Opole 21–23 kwietnia 1999*. Red. B. ZAJĄCZKOWSKA. Katowice 2000, s. 27–40.
- KUŹMIŃSKI D.: *Licencje na sieciowe upowszechnianie baz CD-ROM: istota i reguły*. W: *Elektroniczna biblioteka dzisiaj. Efektywne wykorzystanie baz CD-ROM w sieciach komputerowych. Materiały II Konferencji Górnośląskiego Konsorcjum Bibliotek Naukowych. Katowice–Opole 21–23 kwietnia 1999*. Red. B. ZAJĄCZKOWSKA. Katowice 2000, s. 153–158.
- NABIAŁCZYK K.: *Organizacja zdalnego dostępu do licencjonowanych elektronicznych zasobów informacji w bibliotekach polskich uczelni wyższych*. „Przegląd Biblioteczny” 2007, z. 2, s. 221–232.
- Raport z realizacji programu TEMPUS-PHARE w Polsce. 2004. http://tempus.org.pl/tempus.org.pl/sites/tempus.org.pl/files/Raport_Tempus.doc [dostęp: 23.02.2017].
- Sprawozdanie z działalności Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych za rok 1995*. Katowice 1996 (mps).
- Sprawozdanie z działalności Biblioteki Głównej i bibliotek zakładowych za rok 1996*. Katowice 1997 (mps).
- Sprawozdanie z działalności Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego za rok 2001*. Katowice 2002 (mps).
- WAGA M., KOZIARA A.: *System upowszechniania baz*. „Forum Akademickie” 1996, nr 7–8, s. 81–83.
- WIERCIŃSKA T.: *System InfoWare CD/HD w bibliotekach uczelniowych Opola i Katowic*. „Rocznik Biblioteki Głównej Uniwersytetu Opolskiego” r. 3, 1996, s. 43–44.
- ZAJĄCZKOWSKA B.: *Doświadczenia kontraktora projektu systemu sieciowego rozpowszechniania baz CD-ROM w Konsorcjum Bibliotek Górnośląskich*. W: *Elektroniczna biblioteka dzisiaj. Efektywne wykorzystanie baz CD-ROM w sieciach komputerowych. Materiały II Konferencji Górnośląskiego Konsorcjum Bibliotek Naukowych. Katowice–Opole 21–23 kwietnia 1999*. Red. B. ZAJĄCZKOWSKA. Katowice 2000, s. 119–125.

Streszczenie

Tekst przedstawia problematykę przemian w udostępnianiu baz danych na Uniwersytecie Śląskim od lat 90. XX wieku. Opisane zostały kolejne systemy i programy, dzięki którym z baz danych można było korzystać najpierw w całym kampusie Uniwersytetu Śląskiego (InfoWare CD/HD oraz IRIS CDWare), a następnie także poza siecią komputerową UŚ (OneLog i HAN).

Słowa kluczowe:

Bazy danych, zdalny dostęp, Infoware CD/HD, IRIS CDWare, OneLog, HAN – Hidden Automatic Navigator.

ANEKS

Wykaz baz danych dostępnych w 1996 roku³⁰

ABI/ INFORM (1994–1995)	Index to Social Sciences and Humanities Proceedings (1992–1995)
Art Index (1984–1995)	Index Translationum (1979–1994)
Arts and Humanities Citation Index (od 1995)	INSPEC (od 1995)
Bioethicsline Plus (1973–1994)	Internationale Bibliographie der geistes- und sozialwissenschaftlichen Zeitschriftenliteratur (od 1995)
Biological Abstracts / RRM (od 1994)	Journal Citation Reports on CD-ROM – Science Edition
Biological and Agricultural Index (1983–1995)	Journal Citation Reports on CD-ROM – Social Science Edition.
Business Periodicals Index (1982–1994)	Library Literature (1984–1995)
Compendex Plus (od 1995)	LISA (Library and Information Science Abstracts)
Complete Year Book Collection	MLA International Bibliography (od 1995)
Current Contents – Life Sciences (od 1995)	Przewodnik Bibliograficzny (1986–1994)
Dervent Biotechnology Abstracts (od 1995)	PSYCLIT (1974–1995)
Dissertation Abstracts (1993–1995)	Science Citation Index (od 1991 na bieżąco)
EMBASE CD: Cardiology (1992)	Social Sciences Citation Index (od 1992)
Encyclopedia of Nature	Social Sciences Index (1983–1995)
Encyclopedia of Science	Springer'96
FSTA – Food Science and Technology Abstracts Database	Statistical Abstracts (1984–1993)
General Science Abstracts (1984–1995)	TOXLINE (1980–1995)
GEOBASE (1980–1995)	Ulrich's Plus
GEOREF	Wilson Business Abstracts (1982–1994)
Global Explorer	
Harrap's Dictionnaire Multilingue	
Index to Scientifics and Technical Proceedings (1991–1995)	

Wykaz baz danych dostępnych w 2017 roku:

Academic Search Complete	American Physical Society
Agricola	Analytical Abstract Online
AHFS Consumer Medication Information	L'Annee Philologique
Allgemeines Künstlerlexikon Internationale Künstlerdatenbank	Arts and Humanities Citation Index (Web of Science)
American Chemical Society	Business Source Complete
American Institute of Physics	

³⁰ Opracowany na podstawie: A. KASZPER: *Biblioteka w sieci* (2)...

BIOSIS Citation Index (Web of Science)
CEEOL – Central and Eastern European Online
Library
Chemical Hazards in Industry
Conference Proceedings Citation Index-Science
(Web of Science)
Conference Proceedings Citation Index-Social
Science and Humanities (Web of Science)
Data Citation Index (Web of Science)
Derwent Innovations Index (Web of Science)
De Gruyter (wybrane tytuły książek)
eBook Collection (wybrane tytuły)
Ebrary (wybrane tytuły z fizyki)
Emerald Insight (wybrane kolekcje)
Emerging Sources Citation Index (Web of
Science)
ERIC
European Views of the Americas
Gazeta Prawna – Archiwum
Gazeta Wyborcza – Archiwum
GreenFILE
Health Source: Consumer Edition
Health Source: Nursing/Academic Edition
HeinOnline – The Law Journal Library
IBUK
Institute of Physics
ISSN Online
Journal Citation Reports
JSTOR (5 kolekcji)
KCI-Korean Journal Database
Laboratory Hazard Bulletin
Legal Source
Legalis

Lex Omega
Library, Information Science & Technology
Abstracts
LISA – Library and Information Science
Abstracts
Master File Premier
MathSciNet MEDLINE
MLA Directory of Periodicals
MLA International Bibliography
NASBI
Nature
Newspaper Source Plus
Oxford Journals (Law)
Philosophers' Index
PsycARTICLES
Reaxys
Russian Science Citation Index (Web of Science)
Regional Business News
Rzeczpospolita – Archiwum
SciELO Citation Index (Web of Science)
Science
Science Citation Index Expanded (Web of Science)
ScienceDirect
Scopus
Social Sciences Citation Index (Web of Science)
SpringerLink
Synthetic Reaction Updates
Teacher Resource Center
Ulrichsweb Global Serials Directory
Westlaw International
Wiley Online Library
Zoological Record (Web of Science)